

VERBETER SCHRIJFVAARDIGHEID

door meer te lezen

In tijden van alternatieve feiten zou schrijven een centrale plaats in het vak Nederlands mogen krijgen. Schrijven stimuleert namelijk kritisch denken. Als je je ideeën op papier wil zetten, besef je vaak dat die ideeën nog onaf zijn. Schrijven dwingt je dan om die ideeën scherper te stellen en brengt je hopelijk bij correcte argumenten en feiten. Daarnaast is schrijven in elk schoolvak vervat. Als leerkracht vergeet je soms dat leerlingen meer voor andere vakken schrijven dan voor het vak Nederlands. Als schrijven zo belangrijk is, is het dus essentieel dat we de correcte technieken inzetten om de schrijfvaardigheid van de leerlingen te ontwikkelen.

Jordi Casteleyn

Over de auteur

JORDI CASTELEYN

is verantwoordelijk voor de opleidingsonderdelen Didactiek Nederlands, Didactiek Nederlands aan anderstaligen, en Talenbeleid bij de Antwerp School of Education (Universiteit Antwerpen).

DRIE BELANGRIJKE RICHTLIJNEN VOOR SCHRIJFVAARDIGHEIDSONDERWIJS

Eind 2016 verscheen er een uitgebreid overzicht over schrijfvaardigheidsonderwijs (zie kaderstuk). Daaruit bleek dat een leerkracht die op een wetenschappelijk verantwoorde manier les wil geven, beter rekening kan houden met de volgende drie richtlijnen:

1. Gebruik evaluaties van schrijfproducten om schrijfonderwijs en feedback te verbeteren.
2. Geef directe instructie over hoe leerlingen schrijfstrategieën kunnen inzetten. Toon eerst zelf hoe jij de strategieën gebruikt ("I do"), laat dan de leerlingen oefenen: individueel, met de leerkracht of met een

collega ("we do"), en vraag uiteindelijk aan de leerlingen om hun schrijven en strategieën te evalueren ("you do").

3. Integreer schrijven en lezen om belangrijke kenmerken van schrijven te bestuderen.

De eerste aanbeveling wordt soms verkeerd begrepen. Sommige enthousiaste leerkrachten blijven het verbeterwerk opstapelen, maar vergeten de onderliggende reden van al dat corrigeren. Feedback is in de eerste plaats bedoeld voor de leerkracht, en dus niet voor de leerling. Feedback is vooral feedback op het lesgeven, pas daarna op de kwaliteit van de taak van de leerling. Al dat verbeterwerk zou de leerkracht moeten vertellen hoe goed de lessen waren. Hebben de leerlingen er iets van opgestoken? Feedback zou dan ook vooral de aanzet moeten zijn om eventueel de lessen, instructie of taken aan te

passen zodat de doelstellingen bereikt worden. Dat wordt wel eens vergeten bij de zoveelste stapel schrijfopdrachten die gequoteerd moeten worden.

Als je naar het huidige schrijfonderwijs kijkt, merk je dat de tweede aanbeveling al vaak toegepast wordt. Het wetenschappelijke bewijs van deze aanpak is dan ook overweldigend. Soms lijkt het echter alsof we zo overtuigd zijn van deze aanbeveling dat we schrijfonderwijs gelijkgesteld hebben met schrijfstrategieonderwijs. Toch kunnen we hierbij een bedenking maken. Zo vertelt Daniel Willingham met betrekking tot leesvaardigheidsonderwijs dat tien sessies over leesstrategieën evenveel impact hebben als zestig sessies. Méér is dus niet altijd beter. Zou die uitspraak ook voor schrijfvaardigheid gelden? Misschien moeten we meer aandacht besteden aan die twee andere aanbevelingen?

In deze tekst wil ik het vooral over die derde aanbeveling hebben: integreer schrijven en lezen. In januari 2017 publiceerde de Taalunie “Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21e eeuw”. Ook daarin wordt er gepleit om vaardigheden niet meer te scheiden, maar om die zoveel mogelijk in samenhang te bekijken. Toch worstelen veel leerkrachten hiermee. Hoe verwerk je zo’n aanpak in je eigen lespraktijk?

SCHRIJVEN EN LEZEN

In deze tekst wil ik twee praktijken toelichten die wetenschappelijk gezien bewezen hebben dat ze schrijven en lezen succesvol integreren.

STORY MAPPING

Een *story map* is een ‘graphic organizer’ waarmee men de structuur van het verhaal visualiseert, en die de verschillende verhaalcomponenten zoals personages en thema via lijnen en pijlen met elkaar verbindt. Aangezien de verhaal-elementen op een *story map* geordend en getoond worden, kunnen leerlingen de belangrijkste verhaalcomponenten binnen een passage gemakkelijker identificeren.

Deze techniek helpt vooral leerlingen met leerproblemen, maar als de leerkracht de *story map* gedetailleerder uitwerkt, zou het voor elke klasgroep een interessante oefening kunnen betekenen. Natuurlijk zouden leerlingen dit ook zelf kunnen ontwerpen. Deze intense bespreking van de structuur van het verhaal helpt leerlingen om inzicht

te krijgen in hoe verschillende tekstcomponenten samenhangen, en dat inzicht kunnen ze later ook gebruiken als ze zelf teksten schrijven. Het is ook een interessante methode omdat schrijven hier niet gelijkgesteld wordt met het schrijven van een volledige tekst. Een goede structuur uittekenen hoort ook bij een succesvol schrijfproces.

STORY IMPRESSIONS

Terwijl de vorige praktijk vanuit het lezen vertrok, laat deze tweede praktijk de leerlingen eerst schrijven. Geïnteresseerde leerkrachten kunnen het best dit stappenplan volgen.

1. Kies een kortverhaal (of een verhalend gedicht) en haal er de *story impression*-woorden uit. Dit zijn kernwoorden en begrippen die het verhaal vooruit stuwen: eigennamen, plaatsen, sterke werkwoorden, gebeurtenissen, of andere begrippen die een indicatie geven waar het verhaal over gaat. Een vijftiental woorden zou voldoende moeten zijn.
2. Presenteer die woorden aan de leerlingen in exact dezelfde volgorde als ze in het verhaal voorkomen.
3. Laat de leerlingen een kort verhaal schrijven waarin deze woorden voorkomen, maar zorg ervoor dat ze wel de volgorde van de woorden in hun tekst bewaren.
4. Laat de leerlingen het oorspronkelijke kortverhaal (of verhalend gedicht) lezen, en vergelijk hun tekst met de eigenlijke inhoud van het verhaal.

Deze praktijk kan bij elke klasgroep toegepast worden, van lager tot hoger onderwijs. De techniek is een boeiende variant op voorspellend lezen, en zorgt ervoor dat een leerkracht tekstcomponenten zoals structuur op een logische wijze kan bespreken.

SCHRIJVEN EN KENNIS

Bij beide methodes valt het belang van kennis op. Een *story map* kan je bijvoorbeeld pas goed invullen als je weet wat de verschillende literaire termen betekenen. De techniek van *story impressions* steunt dan weer volledig op woordenschat. Dit zou wel eens de oorzaak kunnen zijn waarom de laatste aanbeveling slechts in beperkte mate op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd is. Als je een didactiek ontwikkelt waarin schrijven en lezen voortdurend vermengd worden, plaats je een grotere focus op kennis (van woorden). Hoewel de impact van zo’n aanpak op korte termijn niet zo groot is (en dus minder detecteerbaar), is men er wel van overtuigd dat zulke didactiek op langere termijn grotere effecten oplevert dan een te enge focus op vaardigheden en strategieën. Op die manier klinkt beter schrijven door meer te lezen nog niet zo gek.

Meer lezen?

Wie het volledige rapport met alle wetenschappelijk onderbouwde aanbevelingen rond schrijven wil lezen, vindt de link op onze website: www.tijdschriftfons.be. Je vindt er ook een doorkliklink naar het rapport ‘Iedereen taalcompetent!’ van de Taalunie.